

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt X. Aliunde maximè relictos, à Deo maximè curari, ostenditur
exemplis veteris Testamenti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

fos vibrantium Baccharum instar, insaniuerunt: denique qui hostem peccatis suis meruerunt nobis adducere, virtutibus suis eundem propellant. Gerit enim se Deus erga nos, quemadmodum nos ipsi nos gerimus erga Deum. *Nulla creatura est*, ait S. Augustinus, *quæ non, velit, nolit, diuinæ prouidentia seruiat. Facit enim cum ea, quæ ex animo seruit, quod bonum est: de illa verò, quæ hoc non vult, fit, quod iustum est.*

S. Aug. in
epist. ad Ga-
lat.

C A P V T X.

Aliunde maximè relictos, à Deo maximè curari, ostenditur exemplis veteris Testamenti.

Raculi suffragio sapientissimus Socrates solebat dicere: *Si quid cura potest, illud cures: at si Deus ipse te curat, cur tu sollicitus tibi sis?* Duo monuit, ne negligentes simus, vbi Deus nos vult labore nostro aliquid emere; & ne, vbi opera nostra inutilis est, diffidamus Deo nos curanti. Ob primum, ait S. Augustinus: *Cum viderimus, aliquem seruum Dei prouidere, ne ista necessaria sibi desint, non iudicemus, eum de castro sollicitum esse: nam & ipse Dominus, propter exemplum, loculus habere dignatus est: & in Actibus Apostolorum scriptum est: Ea quæ ad vitam sunt necessaria, procurata esse in futurum, propter imminentem famem.* Ob secundum, præter supra recitatam S. Frontonij historiam, multa nobis alia paternæ suæ curæ exempla Dominus reliquit, quæ meritò possint spem fiduciamque nostram accendere.

I.
Max. serm.
de Prouid.

S. Aug. lib.
de serm. Do-
mini in mon-
te.

Et quanquam, vt in prouerbio est, manus cum Deo mouendæ sunt, Sanctus tamen Ignatius noster egregiè docuit, semper pluris faciendam Dei opem, quàm omnia mortalium auxilia. *Adijt aliquando Ignatius ad salutandum Principem virum nostri studiosum, à quo minus officiosè, quàm par erat, exceptus est. Causam Ignatius arbitratus est, quod minus eius opera, ad res Societatis, atq; patrocinio uteretur. Erat enim, aut videri volebat Societatis nostræ percipidus, molestèq; forsitan ferebat, quod alios, ad nostram defensionem, se prætermisso, potius adhiberemus. Tunc Ignatius mihi, dicam, (inquit) illi, & apertè dicam, me ante 30. annos à Deo didicisse, vt in ijs efficien-*

II.
Petr. Ribad.
in vita S. I-
gnat. l. 5. c. 9.

dis, qua Dei sunt, omnia auxilia conquiram: sed ita, ut non in externis adiuventis spem meam, sed in ipso Deo bonorum omnium effectore constitutam putem. Quod si, inter hæc subsidia efficiendisq; instrumenta, se unum esse vult, libenter eo utemur: sed ita demum, si intelligat, nos ab uno Deo pendere, Deo non hominibus niti. Id ut faciamus omnes, multa nos exempla docent: è quibus pauca seligam.

III.
S. Ioan. Damascen. l. de Vita Barlaam & Iosaphat. Iacobo Billio Prunæo interprete.

Atque in primis illud, quod D. Damascenus, ad Conseruatoris agnitionem, egregiè explicat. Nam cum naus, remoto Gubernatore, consistere nequeat, verum statim pessum eat; nec vlla, quantumlibet exigua, domus stare possit, nisi sit aliquis, qui ipsius curam gerat, quo nam tandem pacto mundus, opus vsq; adeo ingens, atq; ita præclarum & admirandum, sine eximia aliqua, & ingenti atq; admiranda gubernatione, sapientissimæque prouidentia, tam diuturno temporis spatio, constitisset? Ecce enim quantum iam temporis fluxit, ex quo cælum est, nec tamen obscuritatem contraxit; nec terra vis tam diu pariens elanguit; nec fontes, ex quò orti sunt, scaturire destiterunt, nec mare tot fluuios excipiens mensuram suam excessit; nec solis ac lunæ cursus immutationem vllam subierunt; nec diei ac noctis ordines inuersi sunt. Quod si Deus elementis adest, si terræ prouidet, si maria curat, si totam Mundi domum tam diu, tam accuratè sustentat, Mundo ipso nec sentiente, nec pro se sollicito; quid sperare poterit homo, cuius causa & elementa, & totus hic orbis est creatus? Qui sepem curat, an hortum negliget? Qui sementi vigilat, num dormiet messi? aut pilum quàm pellem pluris faciet?

I V.
Photius biblioth. cod. CXCVIII. Rosveid. lib. 5. citat.

Cùm autem tanquam cõmunis parens omnibus prouideat, maximè tamen curam gerit eorum, qui aliunde deseruntur. Laudat Photius Patriarcha Constantinopolitanus, *Sanctorum virorum librum*. Græco authore incerto conscriptum, in cuius libri septimi fine, apud Rosveidum, senem iunior interrogat: *Si fuero in aliquo loco, & nata fuerit mihi tribulatio, & nõ habuero, cui me cõmittam, & indicem passionem animi mei, quid facio?* Cui senex respondet: *Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum & gratiam suam, & ipse tibi est consolatio, si in charitate rogaueris eum.* Quibus verbis addidit, audiuisse se, in Scithi, aliquando ciuiscæ rei hoc exemplum contigisse. Ibi enim Ascetam multis vexatum tentationibus, cum non haberet, cui vel animi tumultum aperiret, sedandumque præberet; vel apud quem peccata confiteretur, sub noctem, iam capisse pa-

rare

rare sibi melotem suam, vt, orto die, statione deserta, migraret. Sed nocte media Gratiam Dei, habitu exquisitissimæ virginis, ei apparuisse, vetuissèque, ne inde latum vnguem discederet; sed secum, eodem loco, perseueraret: nihil enim illi mali euenturum: si desint homines, non deesse Deum. Perseueravit, & illico mentem tranquillam accepit; non accepturus, si alibi quæsiuisset. Nempe cum illo sentire oportet, qui dixit: *Gratia Dei sum id, quod laboravi: non ego autem, sed Gratia Dei mecum*: quæ tantò plus operatur, quantò plus momenti habere creditur: credit autem is magis, qui humanis viribus fidit minùs.

Appositè hîc recenferi potest, quod lepidè gestum idoneus author scribit, de Aleyde prudentissima Vallis-Ducis Abbatissa. Clarissimus Brabantia Dux Henricus huius nominis secundus, filia suæ Margaritæ, in Brabantia, nobile cænobium Vallis-Ducis dictum exædificarat, ordinique Cisterciensi sacrum esse voluerat. Ei cænobio prima præfuit Aleydis prisca & integri moris, vt & stemmatis, femina, cui neque ingenium defuit, neque virtus, neque linguæ gratia, aut lepos loquendi. Hoc cænobium, vt de more visitaret Guilielmus Villariensis, postea Clareuallensis Abbas, friuolas Monialium, contra eam, & planè muliebres de nihilo querelas excepit. Querelarum grandissima erat, quòd Antistita fratribus Dominicanæ & Franciscanæ familiæ hospitio acceptis vinum atque pisces apponeret; tunicas quieturis mundulè lotas præberet, pedésque eorum calida iuberet abluere: quæ tamen *omnia non faceret Monachis sui ordinis, cum venirent*, quibus vtique par esset, liberaliorem curam impendere. Audiit hanc sui accusationem prudens & ingeniosa mulier, atque modestè subridens licentiam petijt respondendi. Qua obtenta: Vera, inquit, sunt, de quibus accusor, negare non possum; possum tamen excusare, si causam rationemque volunt audire sorores meæ. Prædicatoribus & Minoribus fratribus, vinum & pisces, cum possum, largior: siquidem illi pecunia destituti talia sibi emere nequeant: *vestris autem Monachis id ipsum non facio, quia egredientibus, vt confido, & scio, datur pecunia, unde possunt emere & habere*. Fratribus, qui pedibus conficiunt iter, cœnòque lutati ac lassitudine pleni, apud me diuertunt, tunicas, vestésque linteas non obsoletas suppedito, vt nocte commodiùs quiescant: *Monachi autem nostri equites vadunt,*

V.
Thom. Cantipratanus l.
Apum. 2. c.
10. §. 8.

K

& in

et in mantis suis tunicas et vestes portant, quas cum voluerint, poterunt immutare. Fratribus illis aqua pedes curare recreari, quia eos sudoribus et luto fordidos afferunt: Monachis autem vestris idem non facio, quia equis altioribus insidentes ab immunditibus talibus possunt conservari. Hoc responsum ubi Abbas, ubi Monachi, ubi Moniales audiuerunt, risu leporem, silentio et admiratione tacita sapientiam Antistitæ approbaverunt.

- V I. Ad eundem modum diuina Prouidentia iudicat iuandos, qui aliunde destituuntur; aliunde autem sibi nimis attentè anxietate prouidentes censet ope destituendos. Nudus erat Adam, nec dum sartor fuit in terris, qui eum Melitensi veste tegeret: & ecce non dedignatus est Orbis Conditor officium subire pellionis: nam fecit Dominus Deus Adam et uxori eius tunicas pelliceas, et induit eos. Qui etiam hodie multos induit, quos milites exuunt spoliantque. Cur enim nudos esse sineret homines, qui aues plumis, pisces squamis, quadrupedes corijs pilisque tegit? Ingressus erat in Arcam, cum animantibus, Noë, sicut praeceperat ei Deus: et inclusit eum Dominus de foris. Ecce quia nemo fuit, qui ostium foris obleraret aut obli- maret, Deus ipse Noëticae familiae voluit esse ianitor. Agar ancilla, affligente eam Sarai, fugam inijt. Fugit homines affligentes, inuenit Angelos consolantes. Et rursus, alia vice, cum filio eiecta errabat in solitudine Bersabee. Cumque consumpta esset aqua in vitro, abiicit puerum subter unam arborum, quae ibi erant. Et (relicto eo) abiit sedens, et regione procul, quantum potest arcus iacere. Dixit enim: Non video morientem puerum: et sedens contra, leuauit vocem suam, et fleuit. Sic ab ipsa matre sua destituti exaudiuit Deus vocem pueri: vocauitque Angelus Dei Agar de caelo, dicens: Quid agis Agar? noli timere: exaudiuit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est. Sic filio matri matri puteus et aqua à Deo est data. Alter quoque filius Abrahae Isaac, non iam à matre destitutus, sed à patre lignis et aræ impositus, atque in victimam ligatus, cum eò deuenisset, ut ictum expectaret et ferrum ceruice reciperet (iam enim Abraham extendit manum, et arripuit gladium, ut immolaret filium suum) ab omni alio auxilio desertus, de caelo subsidium accepit. Siquidem Angelus Domini de caelo clamauit, dicens: Abraham, Abraham: Qui respondit: Adsum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam. Ad hoc auxilium Deus iam tum respexit, cum Isaac

Isaac iussit victimari, de quo tamen Abraham longam spondit posteritatem.

Actum fuisset de Jacob, quando Laban, assumtis fratribus suis, persecutus est eum, diebus septem: & comprehendit eum, in monte Galaad; nisi vidisset Laban in somnis sibi dicentem Deum: caue, ne quidquam asperè loquaris contra Jacob. Longè fortior tunc erat Laban, & ad internecionem potuisset extinguere Jacobum; sed deserto, ab ope humana, diuina succurrit manus. Qua de causa dixit Laban: *Nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris vestri heri dixit mihi: Caue, ne loquaris contra Jacob quidquam durius.* Igitur, nesciente Jacob, causam Jacob egit, Deus: quem, ut amicum, sic habuit & protectorem, etiam tunc, cum Esau in patriam reuertenti properauit in occursum, cum quadringentis viris. Nam timens Jacob, & se iterum multitudine inferiorem, rémq; humanitus desperatam videns, ad cæleste auxilium confugiens, dixit: *Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac: Domine qui dixisti mihi: Reuertere in terram tuam &c. Erue me de manibus fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem, cum filiis.* Sic orauit, & Angelum impetrauit luctatorem, immò consolatorem ac dicentem: *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines praualebis? Quia ergo, in periculis fratrum quoq; gratiarum, immò quia ab ipsis fratribus sæpe periculum maximum existit, potuit Jacob haud absone illud vsurpare: Frater non redimit, redimet homo? quid in meis famulis spei ponam, si frater ipse mihi est metuendus? Ergo confugiam ad Deum & dicam: Erue me de manibus fratris mei.* Quod & fecit Deus, nam, Esau illi occurrente, succurrit.

Non contra vnum fratrem, sed contra multos eum occidere statuentes, adfuit Iosepho quoque benignus Dominus; cui & adfuit in ipso carcere, nec enim in vinculis dereliquit eum, cum ab omnibus hominibus dereliqueretur. O quàm sæpe homini homo est lupo, quem non solùm in fluctibus deserit, sed etiam mergit! Quàm sæpe frater fit fratri, quod Romulus fuit Remo, quod Cain Abel? Utinam tunc crederetur, in cælo superesse, qui brachium suum manumque auxiliatricem porrigere vult in terram, dummodo sit, qui respiciat eam, nec frustra sinat extendi.

Mirabile exemplum est in Israëlitis ex Ægypto egressis vsque ad mare rubrum. Ibi cum hinc montibus clauderentur, inde

VII.

Gen. 31. 23.

Gen. 32. 6.

Gen. 32. 9.

Psal. 48. 8.

VIII.

Gen. 37.

Gen. 41.

IX.

truculentum æquor obstaret, à tergo autem infesto exercitu Pharaon eos premeret; illi verò etiam hosti armis impares essent, neque nauibus traicere pelagus possent, neque alas haberent, quibus trans montes possent euolare, quid aliud, clamare, humano iudicio, poterat populus, tot diuinorum prodigiorum oblitus, quàm:

Catull. de
Nupt. Pelei
& Thetidos.

*Siccine me Pharijs abductum, perfide, ab oris,
Perfide, deserto liquisti in littore, Moyse?
Nam quò me referam, quali spe perditus vtar?
Non patet egressus pelagi cingentibus undis.
Nulla fuga ratio, nulla spes: omnia muta:
Omnia sunt deserta: ostentant omnia letum.*

Exod. 14. 3.

Nam ferè adhuc modum locutus est & Pharaon de Israëlitis, & Israëlita de Pharaone. Ille dixit: *Coarctati sunt in terra, conclusi eos desertum. Cumq; persequerentur Egyptij vestigia precedentium, repererunt eos in castris super mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, & vniuersus exercitus, erant in Phihahiroth contra Beelesephon. Cumq; appropinquasset Pharaon, leuantes filij Israël oculos, viderunt Egyptios post se: & timuerunt valde: clamaueruntq; ad Dominum (non eo, quo oportebat modo) & dixerunt ad Moysen: Forfitan non erant sepulchra in Egypto, ideò tulisti nos, vt moreremur in solitudine, quid hoc facere voluisti; vt educeres nos ex Egypto? Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te, in Egypto, dicentes: Recede à nobis, vt seruiamus Egyptijs? multò enim melius erat, seruire eis, quam mori in solitudine? Ad quem planè modum, in angustias redacti multi Deo parum fidentes, sed humanis duntaxat consilijs & auxilijs apparentibus nixi loquuntur. Cùm enim ipsi modum non vident euadendi, neque Deo modum esse credunt. Itaque, re desperata, malè cum Deo contenti, quasi se vindicaturi, ita fidem illi datam, religionemque omnem seponunt; ita fidem perfidis adhibent; ita toties decepti decipi ampliùs volunt; immò ita virtuti honestatique aurum & arces ruituras anteponunt; ita scopus illis omnis est vtile; ita, cum iratà Iunone, Acheronta mouere, quàm Superos flectere malunt. Quasi non Deus sit verus auxiliator, tempore pacis; aut, in ipsa belli tempestate Dominus Exercituum, & dator victoriarum; quo offenso, nemo vnquam yicit; placato, nemo victus est. Isti ergo præposterè, vt vincant, Deum blasphemant, & contra pios, tanquam Israëlita contra Moysen, murmurant,*

rans, qui pacem reducere, atque eos ex Ægyptiaca seruitute educere, & Pharaonica Tyrannide liberare voluerunt. Si quem enim Moysen nacti sunt, dicentem, *Ibi incipiunt auxilia diuina, vbi deficiunt humana*, illico aiunt: *Recede à nobis, vt seruiamus Ægyptijs.* Ad hos igitur tales ait Moyses: *Nolite timere: state & videte magna Domini, qua facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis, vsq; in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.* Nouit Dominus ipsum mare diuidere, nouit tollere montes, nouit submergere equos & quadrigas; & totos fluctibus exercitus sepelire. Nam etiã miraculis succurrit suis, quando necesse est. Nec prima vice id fit, quando Deus id facit. Quanquam is, ita est sapiens ac potens, vt etiam sine miraculis, exemplo possit omnia humana consilia disturbare, & inde, vnde minimè putatur, rebus desperatis remedium inuenire; modò nos, id eũ posse crederemus. Nõ est necesse miracula expectare; ad Deum recurramus; non est nostrũ, vt pro Deo solliciti simus aut omnipotenti Domino modum præscribamus. Nostrum est, sperare, illius iuuare. Quantũ nos ab illo recedimus, tantũ & ille recedit à nobis.

Enimuerò sæpe aliunde quærere solatia humana, fuit perdere diuina. Israëlitæ ijdem in Galgalis, & Campesribus Iericho fecerunt Phasæ, & comederunt de frugibus terræ die altero, *azymos panes & polentam eiusdem anni.* In eum vsque diem Manna illis de cælo cecidit: ast, vbi ad terram, & terrenos cibos, solatiãque conuersi sunt, licet sancto prætextu azymorum, quid factum est? Clarè aperit Scriptura inquit: *Deficitq; manna, postquam comederunt de frugibus presentis anni terræ Chanaan.* Deficiunt itaque cælestia, vbi dominantur terrena; sicut vbi desinit auxilium terrenum, ibi cæleste succurrit. Hoc experiuntur, qui, dum, agnita sua calamitate, dicere coguntur: *circumdederunt me dolores mortis: & torquentes iniquitatis conturbauerunt me,* etiam illud didicerunt pronunciare: *Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus, Deus meus adiutor meus: & sperabo in eum. In tribulatione mea inuocaui Dcminum, & ad Deum meum clamaui.* Sequitur enim: *Et exaudiuit de templo sancto suo vocem meam.* Darius Xerxis patet, *se in pralijs & periculis euadere prudentiorem.* Idem contingit electis, cum in summa discrimina incurrunt, fiunt prudentiores; quando enim vident, actum esse de subsidio mortalium, non despondent animum, sed ad asylum maius confugiunt, cum

X.

Iosuc. 5. 15.

Psal. 7. 15.

Ibid. 7. 1.

Plutarch. in Apoponth.

Psal. 17.4.

hac voce: *Laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluauero. Nescio quale nunc sit seculum.*

Terra malos homines nunc educat atq; pusillos,

quos scilicet non prudentiores, sed amentiores faciunt pericula, neque enim, orta tempestate, nauem in portum, sed in scopulum inferunt, quia non fugiunt ad Deum, sed Deum relinquunt. Hinc tot naufragia patiuntur, nec tabula illis relinquitur, quia anchoram abiecerunt, qua vsi procellas omnes sustinuissent.

X I.
Iudith. 7.2.

Sine numero sunt exempla, in libris Iosue, Iudicum, Regum, quæ briuitatis causa, transeo. Illud non possum prætermittere, quod in historia Iudith fortissimæ heroidis offertur. Terribile fuit nomen Holofernis: exercitus ingens: apparatus armorum formidandus. Erant enim pedites bellatorum centum viginti milia, & equites viginti duo milia, præter preparationes virorum illorum, quos occupauerat captiuitas, & abducti fuerant de provincijs & urbibus vniuerse inuentutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnandum, contra filios Israël. Quem non percellat tanta multitudo? Accessit aquæ penuria. Nam Holofernes incidi præcepit aqua-ductum illorum. Et quia fuerant non longe à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potius, quam ad potandum, &c. constituit per gyrum centenarios, per singulos fontes. Cumq; ista custodia, per dies viginti, fuisset expleta, defecerunt cisterne, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset mira ciuitatem, vnde satiarentur, vel vna die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, femineq;, iuuenes & paruuli, omnes simul vna voce dixerunt: Iudicet Deus inter nos & te, quoniam fecisti in nos mala, **NOLENS LOQUI PACIFICE CVM ASSYRIIS**, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum: Et ideo non est, qui adiuuat, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, & perditione magna. Et nunc congregate vniuersos, qui in ciuitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. Melius est enim, ut captiui benedicamus Dominum viuentes, quam moriamur, & simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras, & infantes nostros mori, ante oculos nostros. Sic populus loquebatur, qui, cum humanam opem nullam sciret, proximum habuit, ut desperaret. Nec id adeò mirum; mobile est vulgus, neque ita longè prospicit. Illud mirum, immo mirissimum, ipsum Oziam passum.

passum esse, se in hanc sententiam flecti, neque spem supra vulgus extendisse. Nam et si dixerit: *Aquo animo estote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam* (quibus verbis ostendit, bene se nosse, ad quem, tanquam ad sacram anchoram, in vltimis rebus, sit confugiendum) tamen *cum cognouisset Deum*, non sicut Deum glorificauit, sed terminum illi fixit, inquit: *Si autem, transactis quinq; diebus, non venerit adiutorium, faciemus hac verba, qua locuti estis*. O miserandi Præsules, qui non vobis legem scientibus populum, sed vos populi erroribus accommodatis! Quid præestis, si subestis? Quales Duces vocabo, si vos duci finitis? Diu durauit obsidio; diu bellum; ferre amplius non potestis: actum est: extrema consilia sunt circumspicienda; hosti omnia annuenda. sic arma quiescent. sic pax dabitur, inquitis; cuius conficiendæ alia nulla superest via. At Deus superest. Non me, sed virilis animi feminam audite, ad Oziam Principem Iuda, & ad presbyteros Chabri & Charmi sic perorantem: *Quod est hoc verbum, inquit, in quo consensu Ozias, ut tradat ciuitatem Assyrijs, si intra quinq; dies non venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum, diem constituisistis ei, &c. Expectemus humiles consolationem eius, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, & humiliabit omnes gentes, quacumq; insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dominus Deus noster. Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probaremur, si verè colerent Deum suum. Quod vbi exemplis confirmauit, hunc, nostris quoq; desperatoribus, & Domini causam deserentibus, appositissimum epilogum adiecit: *Et nos ergo non ulciscamur nos pro his, que patimur, sed reputantes peccatis nostris hac ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi serui corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram, euenisse credamus. Si iam Politicorum nostrorum suffragia colligere mihi liceret, an non plures, cum populo, cum Principe Ozia, cum presbyteris sentire quàm cum Iuditha, deprehenderem? At non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Non ponamus ergo tempus miserationis Domini, & in arbitrium nostrum, diem consti-**

Rom. 1.21.
Iudith. 27.5

Iudith. 8.10.

Ib. 7.20.

constituamus Deo; sed expectemus humiles consolationem eius. Si viri defint, si defint heroës, etiam si nullus adfit Achilles, nullus Ajax, nullus Priamus, (quod non dixerim) si tamen Deus auxiliari nobis voluerit, vel per feminam nos liberabit. Quò desperatiores sunt res nostræ, eò luculentius est auxilium diuinum; sicut & medico gloriosius est, si pellat morbos, qui incurabiles videbantur.

XII.
Esther. 3. 8.

Tale periculum etiam Iudæis impendebat, per omnia Assueri regna, cum Aman (cui supercilium vastum erat, & tantum, quantum barba) totius gentis interitum, decem millibus talentorum, vellet mercari. Iam consenserat Assuerus, vocatq; sunt scriba regis, mense primo Nisan, tertia decima die eiusdem mensis: & scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuersarumq; gentium, ut quæq; gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri; & littera signata ipsius annulo, missæ sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias, ut occiderent atq; delerent omnes Iudæos, à puero vsq; ad senem, paruulos & mulieres, vno die, hoc est, tertio decimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent. Atque ut videamus, rem in extrema tegula stetisse, iam in Susan pependit edictum; iam cuncti Iudæi, cum Mardocheo, in luctu & lachrymis erant; quin

Esther. 4. 1.

& Mardocheus scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea mediocivitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, & hoc eiulatu vsq; ad fores palatii gradientis. In omnibus quoq; prouincijs, oppidis, ac locis, ad qua crudele regis dogma peruenerat, planctus ingens erat, apud Iudæos, ieiunium, uolatus, & stetus, sacco & cinere multis, prostrato, uentibus. An non hoc periculum erat capitale? Sed ut & summum fuisse intelligamus, reginæ Esther, in cuius ope sola spes omnis erat sita, via ad regem fuit intercisa. Omnes serui regis, & cuncta, quæ sub ditione eius sunt, norunt prouincie, ait Esther, quod siue vir, siue mulier, non vocatus, ulterius atrium regis intrauerit, absq; vlla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit, pro signo clementiæ, atq; ita possit viuere. Ego igitur quo modo ad regem intrare poterò, quæ triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Huc vsq; periculum vidimus; sed, ut vel M. Tullius dixit: discriminū periculorumq; comites dy: quare neque hîc defuit Dei auxilium. Itaque sicut, per Iudith, Bethulix dedit libertatem, ita & per Estherem, Iudæis vniuersis

Cic. l. 2. de
Nat. Deor.

uerfis illius ampliffimi regni, incolumitatem conferuauit, perſpicuà & vaticinante figurà, ſic olim etiam, per Dei Matrem, & cœli Reginam, in deploratiſſimis hominum rebus, auxilium à Filio eius impetrandum. Vnde & Filius, & Mater eſt *Spes noſtra*. I. Tim. I. X. Filium ſic vocat Paulus, quia eſt cauſa noſtræ ſpei, & *obiectiua*; ſperamus enim Chriſti viſionem: & *effectiua* ac meritoria; quia, non per Moysen, aut cæremonias legis, ſed *per Chriſtum Dominũ noſtrum*, eius ſcilicet meritum & auxilium gratiãque, ſperamus periculorum malorumque omnium tolerantiam aut liberationem, ipſãque etiam æternam beatitudinem: & *finalis* denique; ille enim eſt ſpei & patientiæ, & omnis virtutis noſtræ finis. Matrem autem Chriſti etiam *ſpem noſtram* vocat Eccleſia, non quaſi illa, per ſe & immediatè, ſit *ſpes noſtra*, ſed quia per illam mediatè ſperamus, nempe precibus illius, bona, quæ petimus, nos, apud Chriſtum, impetraturos; ſicut Mardocheo & Iudæis, apud regem Aſſuerum, gratiſſima & hinc potentiſſima regina Eſther impetrauit. Hoc fuit conſilium Dei. Dum Eſtherem euexit, iam, deſtinatione ſua, protexit Iudæos. Quod conſilium illi Mardocheus ante oculos poſuit, vt eam moueret, ad cauſam populi ſui, apud regem, agendam. Et quis nouit, vtrum Eſther. 4. 14. idcirco ad regnum veneris, aiebat, vt in tali tempore parareris? Taliſ ſpes noſtra eſt & Maria, ſuper omnes choros Angelorum exaltata, vt, in tali tempore tribulationis, tanquam mediatrix noſtra, pararetur; per quam, cum iam actum eſſet de nobis, Chriſtum primariam ſpem noſtram accepimus. De quo beneficio itidem eſt aliquid à nobis memorandum. Nam omnia veteris Teſtamenti, in hoc argumentum exempla afferre, immenſum eſſet opus,